

جام اندیشه

فرهنگ سخنان خردمندان، جاودامان
و بزرگان ایران و جهان

رضا سمعی

سمیعی، رضا، ۱۳۵۹ -

جام اندیشه (فرهنگ سخنان خردمندان، جاودانان و بزرگان ایران و جهان) /

گردآورنده: رضا سمیعی. - قم: صالحان، ۱۳۸۷ ۴۸۰ ص.

ISBN: 978-964-7572-50-7 ۵۰۰۰۰ ریال.

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

۱. کلمات قصار. ۲. نقل و قول‌ها. الف. عنوان. ب. عنوان: فرهنگ سخنان

خردمندان، جاودانان و بزرگان ایران و جهان.

۸۰۸ / ۸۸۲

۸ س ۲ ف / ۶۰۹۵ PN

انتشارات صالحان

قم، خیابان ارم، پاساژ قدس، طبقه آخر، پلاک ۱۷۶

تلفن: ۷۸۳۲۷۰۷ - همراه: ۰۹۱۲۱۵۲۱۵۸۴

نام کتاب جام اندیشه (فرهنگ سخنان خردمندان، جاودانان و بزرگان ایران و جهان)

گردآورنده رضا سمیعی

ناشر صالحان

چاپ مهدیه

نوبت چاپ اول / ۱۳۸۷

شمارگان ۳۰۰۰ جلد

حروفچین سجاد

ویراستار نعیمه ابراهیمی

بها ۵۰۰۰ تومان

کلیه حقوق محفوظ و متعلق به مؤلف می‌باشد.

مراکز پخش:

بخش بستی: ۰۹۱۲۷۵۱۶۴۱۱

اصفهان، بزرگمهر، هشت بهشت غربی، ساختمان گویا، انتشارات گویا، آقای مهر علی

تلفن: ۲۶۵۸۳۶۲ - همراه: ۰۹۱۳۳۰۹۴۰۸۵

اصفهان، خیابان حافظ، مقابل کرمانی، کوی خلیفه سلطانی، جنب مسجد آقاعلی بابا،

انتشارات خاتم الانبیاء تلفن: ۲۲۱۳۰۵۰ - همراه: ۰۹۱۳۳۱۰۸۶۴۷

قم: ستاد اجرایی طرح توسکا (مجری پخش کتاب در سراسر ایران)

تلفن: ۷۷۳۶۱۶۵ - همراه: ۰۹۱۲۲۵۱۳۶۸۹

فهرست اجمالی

۱۵۰	حرف «آ»
۸۷	حرف «ب»
۱۲۳	حرف «پ»
۱۳۱	حرف «ت»
۱۵۱	حرف «ث»
۱۵۳	حرف «ج»
۱۶۱	حرف «چ»
۱۶۷	حرف «ح»
۱۷۵	حرف «خ»
۱۹۵	حرف «د»
۲۲۳	حرف «ذ»
۲۲۵	حرف «ر»
۲۳۵	حرف «ز»
۲۵۵	حرف «ژ»
۲۵۷	حرف «س»
۲۶۷	حرف «ش»
۲۸۱	حرف «ص»

۲۸۳ حرف «ض»

۲۸۵ حرف «ط»

۲۸۷ حرف «ظ»

۲۸۹ حرف «ع»

۳۰۵ حرف «غ»

۳۰۹ حرف «ف»

۳۱۷ حرف «ق»

۳۲۳ حرف «ک»

۳۳۹ حرف «گ»

۳۴۵ حرف «ل»

۳۴۷ حرف «م»

۳۸۹ حرف «ن»

۴۰۱ حرف «و»

۴۰۹ حرف «ه»

۴۴۳ حرف «ی»

۴۴۹ فهرست اسامی بزرگان

۴۶۱ منابع

۴۶۷ فهرست موضوعی

دیباچه

اندیشه پهلوی به بی‌کران می‌زند؛ شاید خود یک کران است؛ ولی در بی‌کران خرد سیر می‌کند. اندیشیدن، تجربه‌ای است، فراتر از هر آموختنی و فراتر از هر تجربه‌ای دیگر؛ نگاهی تازه به ابعاد گم شده و جهان بگری که در فراسوی آرزوهاست و در انتظار کشف شدن. اندیشه، عالی‌ترین محصول زندگی و مقصود و معبود ماست.

هدف از این مجموعه، دعوت به تعقل و اندیشیدن است و در این راه، هر کس را ذوق و هنری است و این نیز راه من است؛ پس برای کشف جهان‌های گم شده، کوله‌باری وزین از تجربیات خردمندان جهان را یکجا گرد هم آورده تا در راه کشف بزرگ‌ترین از جهان‌های گمشده یعنی جهان خرد و اندیشه، گامی نهاده باشم و نیز شما را به همراهی در این سفر دل‌انگیز دعوت می‌کنم. باشد که ما را کاشفی از خیل کاشفان بدانند.

انسانیت، با تعقل معنا پیدا می‌کند؛ ولی کمتر کسی است که اندیشیدن را به ما آموخته باشد و این ضروری‌ترین واژه برای ما غیر قابل تعریف‌ترین و نامأنوس‌ترین واژه است. اکنون خردمندان جهان، دست در دست یکدیگر با کمال تواضع و دور از هیاهوی برتری‌طلبی، ما را به سعادت حقیقی دعوت می‌کنند؛ هر کدام در حد بضاعت خویش. بنابراین موضوع این مجموعه، ادبیات، شعر، فیزیک، اقتصاد، فلسفه و با هر علم نام‌آشنای دیگری نیست؛ هر چند سخنانی فراوان از استادان این علوم در این مجموعه گردآوری شده است؛ هدف، دست‌یابی به ابزار نیل به همه این موضوعات است یعنی اندیشه.

در ادامه، نکاتی را که در طول جمع آوری این مجموعه در حکم یک معیار و شاخص منسجم کننده آن بوده است و نیز نظر تعدادی از دوستان را که این مجموعه به آن‌ها ارائه شده است، ذکر می‌کنم؛ زیرا دانستن آن‌ها ممکن است، برای خواننده جالب باشد.

در گام اول، این کتاب پاسخی است به دعوت پروردگار، برای اندیشیدن و موضوع آن اندیشه محض است. برای نیل به این هدف، عصاره زندگی تاریخ سازان انسانیت گردآوری شده است که در قالب قوی ترین سلاح یعنی کلام خلاصه می‌شود. در گام دوم پاسخی است به دعوت پیامبر اسلام ﷺ برای کسب علم و دانش؛ حتی در دوردست ترین نقاط عالم، از چین تا ثریا. سفری است کوتاه، همراه با پرچمداران خرد ایران و جهان و در طلیعه این قافله عظیم، خود نبی اکرم اسلام ﷺ همراه با فرزندان معصومش که به منبع خرد محض متصل اند و بیانات شریفشان، فصل الخطاب هر فصلی قرار دارد.

پس بیاییم، برای اولین بار به ارزنده ترین میراث انسانی، چنان که هست، نگاه کنیم و این میراث ارزشمند را از چهارچوب تنگ آکادمی و آموزشگاه و دل کتاب‌های پوسیده در کتابخانه‌های تار عنکبوت گرفته، بیرون کشیده و آن‌ها را برای خواندن، مهیا کنیم.

سخنان بزرگان، همچون معادنی از الماس هستند؛ لکن حجم عظیم این تألیفات و متون قدیم و جدید باعث شده که گوهرهای ناب، در این میان جلوه و جلای شایسته خود را نداشته باشند. گزیدن این برگزیده‌ها، آنان را تبدیل به جواهری می‌کند که با پیرایش و تراشی شایسته، تابشی تام یافته‌اند.

این مجموعه، صرفاً یک گردآوری نیست، بلکه مدونه‌ای است هدفمند برای آشتی میان مفاهیم فوق زمانی و مکانی با مفاهیم مدرن و به همین دلیل، متنوع ترین لغات ممکن در گسترده ترین مفاهیم بدیهی؛ ولی غیر قابل تعریف، گردآوری شده است. بنابراین دور از واقع نخواهد بود که گفته شود، غنای واژگانی، خصوصیت منحصر به فرد این مجموعه است و شاید با کمی اغراق بتوان گفت که می‌توان، لغت

نامه‌ای برای تعریف از مفاهیم بدیهی؛ ولی غیر قابل تعریف، از دل این مجموعه استخراج کرد.

برتری انتقال مفاهیم از طریق نوشتاری و یا گفتاری بسیار مورد اختلاف دانشمندان است و موضوعی است جالب و قابل بررسی و انتخاب راه میانه یعنی گفتار در قالب نوشتار و نوشتار در قالب گفتار، در صورت امکان، پرتیرین روش ممکن است و این همان روشی است که در این مجموعه به کار گرفته شده است؛ البته به مدد جمع کثیری از خردمندان گذشته و عصر حاضر به همراه تقطیعی متناسب با موضوعات از کتب آسمانی و کتب به جا مانده از تمدن آسیای شرقی.

یافتن سخنان نغز و حکیمانه، همچون یافتن مرواریدی گرانبها از دل صدف‌های سخت در اعماق دریاهاست و البته کاری است سخت دلنشین؛ زیرا هر صدفی مروارید ندارد و هر مرواریدی هم بها و ارزش.

عالمان عالم گاهی اندیشه‌ای را در قالب یک سخن کوتاه عرضه کرده‌اند، سخنی که شایسته است با کلک نور بر سیمای حور نوشته آید؛ زیرا که ثمره یک عمر اندیشه است و گاهی یک عمر زمان برای فهم آن نیاز است. عباراتی با کلماتی محدود؛ اما بسیار پر معنا و سودمند در راهبرد افکار و اندیشه‌های انسانی.

معمولاً این نویسنده است که شهد گل‌های رنگارنگ را می‌چشد و آن گاه کتابی شیرین حاصل زحمات او خواهد شد؛ ولی این بار بوستانی فراهم آمده تا خود خواننده هم لذت گردش در بوستان خرده‌های رنگارنگ را درک کند و از سرچشمه تا دریا، آب را همراهی کند. این مجموعه منتخب گل‌های نبوغ بزرگان جهان است و هر خواننده، حکم زنبور عسلی را دارد که در میان این گلستان، کام جان را شیرین می‌کند و محصول آن عسلی خواهد بود، مفید برای خودش و دیگران.

مخاطب، یک خواننده آزاد است که با رغبت و شوق به سراغ کلام مکتوب می‌آید، تا با آن جفت شود و می‌خواهد که از خواندن، لذت ببرد.

این مجموعه، همچون رشته کوهی است با قلّه‌های متعدد و شاید صعود به هر قلّه، کمی مشکل ولی بسیار دلپذیر است و خواننده اگر ایمان داشته باشد که حداقل یکی از

این ده هزار قله او را از یکنواختی در اندیشه خارج می‌کند، باید امیدوار بود که توان فتح همه آن‌ها را در ضمیر ناخودآگاهش دارد.

هر موضوعی، مخاطبی می‌خواهد؛ مخاطبی آگاه و هوشمند. به هر حال این کتابی است برای همه کس؛ زیرا با پیروی از شیوه آخرین معجزه الهی، هم سخنانی از پروردگار عالمیان و هم اندرز و پند لقمان‌ها و حتی سخنانی از زبان موران، یکجا گرد هم آورده شده است. هر چند دوستی، کتابی برای هیچ کس را پیشنهاد کرد، شاید این موضوع دور از واقع نباشد؛ چون کم نبودند، کسانی که با اولین نگاه، ایرادی به یکی از اشخاص و یا جمله‌ای از جملات می‌گرفتند و خود را به راحتی از ۹۹۹۹ جمله دیگر محروم می‌کردند.

حادثه‌ای که هنگام خواندن این جملات، ممکن است بارها برای شما پیش آید، این است که بگویید: این همان چیزی است که سال‌ها می‌خواستم بگویم و یا ممکن است، جمله‌ای در نگاه اول خیلی بدیهی و معمولی به نظر برسد؛ اما با قرار گرفتن در موقعیت‌هایی خاص از قبیل نگرانی، ترس، امید، شادی و... معانی بسیار جالبی از آن کشف شود.

جالب است خواندن یک کتاب، بالای کوه، در اتوبوس یا مترو، وسط یک پارک شلوغ یا گوشه یک کتابخانه آرام و جالب‌تر، یافتن کتابی است که بتوان در همه این محل‌ها حتی بدون همراه داشتنش، آن را خواند!

... مطالعه تاریخ مشاهیر و دقت در جریانات زندگی آن‌ها، ما را در راه پر خطر زندگی از لغزش و سقوط، محافظت می‌کند؛ ولی آنچه در شناخت افراد مهم است، ملیت و یا سال تولد نیست؛ بلکه پی بردن به افکار آنان است و گمان می‌کنم، سخنان آن‌ها بهترین راه برای پی بردن به افکار و عقاید آنان باشد. این اشخاص با نشان و بی‌نشان، خوشنام و یا حتی بدنام، هیچ کدام با القاب و اعوان پر طمطراقشان همچون دکتر، پروفیسور و... به میدان نیامده‌اند؛ بلکه این ما هستیم که باید از میان این انبوه هدایا، الماس‌های آگاهی و نور حقیقی را از ظلمت و تاریکی بازشناسیم.

هر چند تعدد منابع و تراجم، بعضی از جملات را از واژه‌های اصلی دور کرده؛

ولی این مانع از انتقال مفاهیم ارزشمند آن‌ها نشده است.

بعضی از جملات، چنان حکمت‌آمیز و سودمند تشخیص داده شد که دریغ آمد، در این مجموعه نباشد؛ علی‌رغم اینکه با سیر کلی این مجموعه هماهنگی نداشتند و یا گوینده آن‌ها نامشخص و مجهول بود.

کلیه احادیث شریف در این مجموعه از کتاب شریف میزان الحکمه تألیف جناب آقای ری‌شهری و ترجمه وزین و بسیار عالی آقای حمیدرضا شیخی می‌باشند و شماره کنار آن، بیانگر شماره حدیث در کتاب میزان الحکمه از جلد یک تا پانزده می‌باشد که یافتن آن را تسهیل می‌کند. در مورد بقیه جملات، شاید آدرس دهی دقیق، امر بسیار مشکل یا محال باشد و چون مراد اصلی، انتقال مفاهیم بوده است، از حاشیه‌پردازی خودداری شده و به تهیه فهرستی اجمالی در صد و پنجاه موضوع پیشنهادی، بسنده شده است.

هر چند هدف اصلی کتاب، شرح احوال گویندگان نیست؛ ولی برای آشنایی اجمالی خوانندگان و با در نظر گرفتن محدودیت صفحات کتاب، به فهرستی از نام بزرگان به همراه تخصص و ملیت اکتفا شده است.

ای کاش! میان عیب جویان و نقادان مرزی بود آشکار تا از منافع نقد نقادان بهره کافی می‌بردیم. با این وصف، هر سهو و خطایی، قابل اصلاح است.

ویراستار این مجموعه، اجازه هیچ گونه تغییر و دخل و تصرفی را در سبک جملات به خود نداده و از این بابت به خواننده اطمینان می‌دهد که چیزی جز عین خود جملات، در مقابل او نیست و تمام دین خود را ادا نکرده‌ام، اگر از خوش سلیقگی ایشان سپاسگزاری نکنم.

دقت و ظرافت در خور ستایشی که در حروف‌نگاری این کتاب به کار رفته، مرهون مهارت و حسن مراقبت، مدیریت حروفچینی سجاد، جناب آقای حسینی‌فرد است که در این فرصت، قدردانی از زحمات ایشان را بر خود فرض می‌دانم.

رضا سمیعی

بهار ۱۳۸۷